

Asit-Baz Dengesi

Doç.Dr.Filiz Bakar Ateş

H_2O

The image features a dense field of small, glistening water droplets on a surface, all rendered in a monochromatic blue color. Overlaid on this background is the chemical formula for water, H₂O. The characters are stylized and three-dimensional, appearing to be made of a translucent, light blue material. The 'H' is on the left, followed by a subscript '2' positioned below the first 'H', and a large 'O' on the right. The lighting creates highlights and shadows on the droplets and the letters, giving them a sense of depth and texture.

pH Kavramı

Asit-Baz

- + İlk modern tanım, İsveç'li bilim adamı Svante ARHENIUS (1884) tarafından yapıldı
- + Sudaki çözeltilerine H^+ iyonu veren maddeler "asit"
- + Sudaki çözeltilerine OH^- iyonu veren maddeler "baz"

pH Kavramı

- ▶ p : eksi (-) logaritmanın matematiksel sembolünden
- ▶ H : hidrojenin kimyasal formülünden türetilmişlerdir
- ▶ $\text{pH} = -\log[\text{H}^+]$
- ▶ pH , hidrojen konsantrasyonunun eksi logaritmasıdır !!!

pH Kavramı

- ▶ Hücre içi enzimlerin aktivitesinin sürdürülmesi için zorunludur
- ▶ Fazla miktardaki değişiklikler ölümcül olabilir.

pH Kavramı

- ▶ Hücre içi **enzim aktivitelerinin** yeterli bir şekilde yapılması ve **hücre membranının bütünlüğünün** korunması için kandaki serbest hidrojen konsantrasyonu $[H^+]$ çok dar sınırlar içinde tutulur.

pH Kavramı

- ▶ Hücre içi ile hücre dışı pH sürekli olarak bir denge içindedir,
- ▶ Normalde kandaki H^+ konsantrasyonu 40 nmol/L düzeyindedir
- ▶ Bu rakamın negatif logaritması olan pH 7.40'tır

H⁺ miktarı ile pH arasında ters bir ilişki vardır !

- ▶ [H⁺] ↑ → pH ↓
- ▶ [H⁺] ↓ → pH ↑
- ▶ Organizma, çeşitli mekanizmalar ile plazma pH'sını 7.35 ile 7.45 arasında tutmaya çalışır.
- ▶ pH düzeyi 7.40 iken H⁺ miktarı 40 nmol/L'dir.
- ▶ Normal serum sodyum konsantrasyonu 140 mEq/L, bu miktarın bir milyon katıdır.

pH Kavramı

- ▶ Kan pH'sı, asitler ve bazlar arasındaki dengeye göre belirlenir.
- ▶ Bu hassas denge bozulduğunda asit-baz denge bozukluğu söz konusu olur. Kronik ve hafif bozukluklar çok belirgin sonuçlara yol açmaz iken, akut ve ciddi değişiklikler ölümcül olabilir.
- ▶ Yaşamı tehdit eden kan pH sınırları: < 6.80 ve > 7.70

pH Homeostazı

- ▶ İnsan hücreleri ve organlar sabit iç ortam varlığında çalışabilmektedirler. Sabit iç ortam sağlanmasına **homeostaz** denir.
- ▶ Normal pH'nın korunabilmesi için asitler ve bazlar sürekli olarak düzenlenirler.
- ▶ pH'nın sabit tutulabilmesi için yapılan düzenlemelere **pH homeostazı** denir.

ASİT - BAZ DENGESİ

- Organizmada asit-baz dengesi,
  - A. kimyasal tampon sistemler,*
  - B. solunumsal ayarlama mekanizmaları*
  - C. renal ayarlama mekanizmaları* ile sağlanır.

ASIT - BAZ DENGESİ

A. Kimyasal Tampon Sistemler

- ▶ Henderson-Hasselbach Eşitliği
- ▶ Tampon sistemleri, içinde buldukları çözeltiye kuvvetli asit veya kuvvetli baz eklendiğinde meydana gelebilecek pH değişikliklerini sınırlayan madde karışımlarıdır.
- ▶ Bir tampon sistemi;
  - * zayıf bir asit (HA) ve
  - * bu asidin konjuge bazından (A^-) oluşabilir;HA ve A^- , sistemin tampon çiftini (HA/ A^-) oluştururlar

ASIT - BAZ DENGESİ

A. Kimyasal Tampon Sistemler

- Bir tampon sisteminin denge halinde bulunduğu bir çözeltinin pH'ı, Henderson-Hasselbalch denklemi diye de bilinen tampon eşitliği ile hesaplanır.

$$\text{pH} = \text{pK}_a + \log \frac{[A^-]}{[HA]}$$

ASIT - BAZ DENGESİ

A. Kimyasal Tampon Sistemler

- ▶ Vücutta asit-baz dengesinin sağlanmasında etkili tampon sistemleri:
  - 1) *Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi*
  - 2) *Primer fosfat/Sekonder fosfat tampon sistemi*
  - 3) *Asit protein/Proteinat tampon sistemi*
  - 4) *Asit hemoglobin/Hemoglobinat tampon sistemi*

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

- ▶ Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi, genel olarak ekstrasellüler sıvıların tampon sistemidir; vücutta yaygın olarak bulunur.
- ▶ Normalde $\text{HCO}_3^- / \text{H}_2\text{CO}_3$ oranı, 20/1 gibidir;
- ▶ Asit fazlalığında: $\text{H}^+ + \text{HCO}_3^- \rightarrow \text{H}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$
- ▶ Baz fazlalığında : $\text{OH}^- + \text{H}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{HCO}_3^- + \text{H}_2\text{O}$

reaksiyonları olur ve böylece ekstrasellüler sıvının pH'ı sabit tutulmaya çalışılır.

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

+ Bu tampon sistemine ait Henderson-Hasselbach denklemi:

$$\text{pH} = 6,1 + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{H}_2\text{CO}_3]}$$

$$\text{pH} = 6,1 + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{CO}_2]}$$

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

- Normalde kan plazması ve ekstrasellüler sıvıda;
[HCO₃⁻] : 27 mEq/L ve [H₂CO₃] veya [CO₂] : 1,35 mEq/L dir.

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

$$\text{pH} = 6,1 + \log \frac{[\text{HCO}_3^-]}{[\text{CO}_2]}$$

$$\text{pH} = 6,1 + \log \frac{27}{1,35}$$

$$\text{pH} = 6,1 + \log 20$$

$$\text{pH} = 6,1 + 1,3$$

$$\text{pH} = 7,4$$

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

- ▶ Henderson-Hasselbalch denklemine göre;
- Vücutta CO_2 ↑ ve HCO_3^- ↓ → pH asit tarafa kayar
- Vücutta CO_2 ↓ ve HCO_3^- ↑ → pH alkali tarafa kayar

1. Karbonik asit/Bikarbonat tampon sistemi

- Aktüel bikarbonat (HCO_3^- -act) : O anda ölçülen gerçek değerdir
- Standart bikarbonat (HCO_3^- -std): 37°C 'de ve %100 O_2 saturasyonunda, PCO_2 40 mmHg'ya kalibre edilerek ölçülen plazma bikarbonat konsantrasyonudur
- Normal değeri 24 (22-26) mmol/L'dir

2.Primer fosfat/Sekonder fosfat tampon sistemi

- ▶ Daha çok intrasellüler sıvıların tampon sistemidir
  - ▶ Eritrositlerde ve böbrek tubulus hücrelerinde fazlaca bulunur.
  - ▶ Böbreklerden H^+ iyonlarının $H_2PO_4^-$ şeklinde atılabilmelerinde önemli rol oynar.
  - ▶ Normalde $HPO_4^{2-} / H_2PO_4^-$ oranı, 7/1 gibidir;
  - ▶ Asit fazlalığında: $H^+ + HPO_4^{2-} \rightarrow H_2PO_4^-$
  - ▶ Baz fazlalığında : $OH^- + H_2PO_4^- \rightarrow HPO_4^{2-} + H_2O$
- reaksiyonları olur ve böylece ortamın pH'sı sabit tutulmaya çalışılır.

3. Asit protein/Proteinat tampon sistemi

- ▶ Doku hücrelerinde önde gelen tampon sistemlerindedir; kısmen plazmada da işlev görür.
  - ▶ Asit fazlalığında: $H^+ + \text{Proteinat} \rightarrow \text{Asit protein}$
  - ▶ Baz fazlalığında: $OH^- + \text{Asit protein} \rightarrow \text{Proteinat} + H_2O$
- reaksiyonları olur ve böylece ortamın pH'sı sabit tutulmaya çalışılır.

4. Asit hemoglobin/Hemoglobinat tampon sistemi

- ▶ Eritrositlerde bulunan tampon sistemidir; karbondioksitin HCO_3^- şeklinde taşınmasında etkilidir.
- ▶ CO_2 'in %5'i plazmada serbest olarak bulunur; %20'si eritrositlerde karbhemoglobin şeklinde ve %75'i kanda HCO_3^- şeklinde taşınmaktadır.
- ▶ Sellüler metabolizma olaylarında oluşan CO_2 , doku boşluklarına ve kan plazmasına geçer. Plazmada konsantrasyonu artan CO_2 de eritrositlere geçer.
- ▶ Eritrositlerde CO_2 , *karbonik anhidraz* etkisiyle H_2CO_3 haline dönüştürülür. H_2CO_3 de H^+ ve HCO_3^- 'a disosiyasyon olur:
- ▶ $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{H}^+ + \text{HCO}_3^-$

4. Asit hemoglobin/Hemoglobinat tampon sistemi

- ▶ Oluşan H^+ iyonları hemoglobinat tarafından nötralize edilir
- ▶ $(H^+ + Hb^- \rightarrow HHb)$.
- ▶ HCO_3^- iyonu ise eritrositlerde birikir ve konsantrasyonu plazmadakinden yüksek bir düzeye eriştiğinde eritrositlerden plazmaya geçer.
- ▶ Bu sırada elektronötraliteyi sağlamak için Cl^- iyonu da plazmadan eritrositlere geçer ki bu olay *klorür kayması* olarak bilinir.
- ▶ HCO_3^- iyonu ve HHb, venöz kanla akciğerin alveol kapillerlerine taşınırlar. Burada HCO_3^- iyonu tekrar eritrositlere girerken Cl^- iyonu plazmaya döner; eritrositlerde HHb'den serbestleşen H^+ ile plazmadan gelen HCO_3^- 'tan yine *karbonik anhidraz* etkisiyle CO_2 ve H_2O oluşur:

B. Asit-Baz Dengesinin Solunumsal Mekanizmalarla Düzenlenmesi

- ▶ Alveol havasında normalde 40 mmHg olan kısmi karbondioksit basıncı (pCO_2), arter kanındaki kısmi karbondioksit basıncı ile ve kandaki H_2CO_3 (veya CO_2) konsantrasyonu ile dengededir.

B. Asit-Baz Dengesinin Solunumsal Mekanizmalarla Düzenlenmesi

- ▶ Kanda H_2CO_3 yani CO_2 konsantrasyonu artarsa, alveol havasında pCO_2 da artar ve medulla oblongatada bulunan solunum merkezi uyarılarak hiperventilasyon ile pCO_2 düşürülmeye çalışılır.
- ▶ Solunum merkezi, alveol havasındaki pCO_2 ve pO_2 daki değişmelere ve kan pH'ındaki değişmelere duyarlıdır.
- ▶ Alveol havasında CO_2 artışı, solunum merkezinin en önemli uyarıcısıdır.
- ▶ Ancak alveol havasında normalde %5,5 hacim olan CO_2 , %9 hacimden fazla olursa merkezi sinir sistemi deprese olur ve karbondioksit narkozu gelişebilir.

B. Asit-Baz Dengesinin Solunumsal Mekanizmalarla Düzenlenmesi

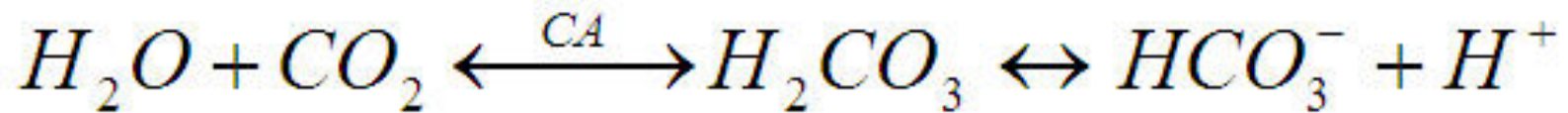
- ▶ Bikarbonat anyonu en önemli ekstraselüler tampondur.
- ▶ H_2CO_3/HCO_3^- tampon sistemi akciğer ve böbreklerle dinamik ilişkilidir.
- ▶ Serbest H^+ 'nin HCO_3^- ile reaksiyonu sonucu CO_2 oluşur ve sağlıklı solunum sistemi ile hemen atılır.
- ▶ Solunum sistemi gerekirse tidal volümünü ve/veya solunum hızını arttırarak, fazla CO_2 'yi vücuttan uzaklaştırır.

C. Asit-Baz dengesinin Renal mekanizmalarla düzenlenmesi - Böbreğin Rolü

- ▶ Kimyasal tampon sistemleri ve solunumsal mekanizmalar, asit-baz dengesinin düzenlenmesinde tam olarak başarılı olamazlar.
- ▶ Asit-baz dengesinin tam olarak düzenlenmesi, ancak metabolizma olayları sırasında oluşan H^+ iyonlarının böbrekler tarafından atılması suretiyle olur.
- ▶ Böbreklerin asit-baz dengesini düzenlemede katkısı,
  - a) HCO_3^- geri emilimi,
  - b) fosfat tampon tuzlarının asidifikasyonu ve
  - c) amonyak salgılama suretiyle olur.

a) HCO_3^- geri emilimi

- ▶ Asit fazlalığında, $\text{H}_2\text{CO}_3 / \text{HCO}_3^-$ tampon sisteminin etkisiyle H^+ iyonu, HCO_3^- tarafından tamponlanır; CO_2 ve H_2O oluşur.
- ▶ Proksimal tübüler hücrede, *karbonik anhidraz (CA, karbonat dehidrataz)* enzimi, plazmadan gelen CO_2 ve H_2O 'dan H_2CO_3 , bundan da H^+ ve HCO_3^- oluşturur:

a) HCO_3^- geri emilimi

- ▶ Proksimal tübüler hücrede böylece meydana gelen HCO_3^- iyonu, plazmaya geri emilir;
- ▶ H^+ iyonu ise, tübüler filtratta bulunan Na^+ iyonu ile yer deęiřtirir.
- ▶ Na^+ iyonları tübüler hücreye geçerler, H^+ iyonları da tübüler filtrata geçerler ve sonuçta asit fazlalığında H^+ iyonları idrara atılmış olur.

b) B6breklerde fosfat tampon tuzlarının asidifikasyonu

- ▶ B6breklerde fosfat tampon tuzlarının asidifikasyonu, proksimal t6b6ler h6crelerden idrara atılan H^+ iyonlarının distal tubuluslarda HPO_4^{2-} ile baēlanarak $H_2PO_4^-$ oluşturması şeklinde gerēekleřir.
- ▶ B6ylece H^+ iyonları, NaH_2PO_4 gibi asit fosfat tuzları halinde idrarla atılır.

c) Böbreklerden amonyak salgılanması

- ▶ Proksimal tübüler hücrelerden idrara fazla miktarda H^+ iyonlarının atıldığı durumlarda, distal tubulus hücrelerinden olur.
- ▶ Distal tubulus hücrelerinde glutaminden NH_3 oluşturulur. NH_3 da idrardaki H^+ iyonunu tamponlayarak NH_4^+ halinde atılmasını sağlar ki kanda H^+ iyonlarının arttığı durumlarda idrarla NH_4Cl atılımı artar.
- ▶ Asit azlığı veya alkali fazlalığı durumlarında idrarla H^+ iyonunu atılımı azalır; alkali idrar çıkarılır.

Diğer Mekanizmalar ...

Karaciğer ile kompensasyon

- Karaciğer de,
  - laktik asidin glukoneogenezde kullanılması,
  - asetoasetik asidin daha ileriye metabolize edilmesi gibi fonksiyonlarla bazı asitlerin etkisiz hale getirilmesini sağlayarak asit-baz dengesinin sağlanmasına katkıda bulunur.

Kemikler ile kompensasyon

- ▶ Ca^{++} ve Pi , kemik yapısına girmektedir ve bazen kemiklerden Ca^{++} salınımı gerçekleşebilir
- ▶ Ca kemiklerde tuz şeklinde bulunur ve plazma pH'sına göre alkalidir.
- ▶ Kronik asidozlarda bu büyük baz rezervi plazma pH'sının kontrolüne yardımcı olur. Bu nedenle, bu hastalarda çoğu zaman raşitizm ve osteomalazi görülür.

Asit-Baz Dengesi Bozuklukları

- ▶ **Asidoz:** Plazma HCO_3^- düzeyinde azalma veya CO_2 düzeyinde artma
- ▶ **Alkaloz:** HCO_3^- düzeyinde artma veya CO_2 düzeyinde azalma
- ▶ Bikarbonat-karbonik asit (HCO_3^- - H_2CO_3) sistemi ile ekstraselüler sıvının tamponlanması klinik olarak "**kan pH, PCO_2 , HCO_3^- veya total CO_2** " ölçümleri ile değerlendirilir.

✓ Metabolik Asidoz

- ▶ Birincil bozukluk **serum bikarbonat düzeyinde azalma** ise metabolik asidoz söz konusudur.
- ▶ Bu durumda, kompensatris olarak alveoler ventilasyonda artış olur ve plazma CO_2 düzeyi düşer.
- ▶ Bu kompensasyon sayesinde kan pH'sı normal düzeye yaklaştırılır. Fakat normal düzeye getirilemez ($Ph < 7.35$).

✓ Metabolik Alkaloz

- ▶ Birincil bozukluk **serum bikarbonat düzeyinde artış** ise metabolik alkaloz söz konusudur.
- ▶ Bu durumda, kompensatris olarak alveoler ventilasyonda azalma olur ve plazma CO₂ düzeyi artar.
- ▶ Bu kompensasyon sayesinde kan pH'sı normal düzeye yaklaştırılır. Fakat yine hiçbir zaman normal düzeye getirilemez (Ph>7.45).

✓ Respiratuvar Asidoz

- ▶ Birincil bozukluk **kan CO₂ düzeyinde artış** ise respiratuvar asidoz söz konusudur.
- ▶ Bu durum 48-72 saatten daha uzun sürerse (kronik respiratuvar asidoz), kompensatris olarak böbreklerde bikarbonat sentezi artar ve kan pH'sı normal düzeye yaklaştırılır. Fakat normal düzeye getirilemez.

✓ Respiratuvar Alkaloz

- ▶ Birincil bozukluk **kan CO₂ düzeyinde azalma** ise respiratuvar alkaloz söz konusudur.
- ▶ Bu durum 48-72 saatten daha uzun sürerse (kronik respiratuvar alkaloz), kompensatris olarak böbreklerde bikarbonat sentezi azalır ve kan pH'sı normal düzeye yaklaştırılır. Bazen normal düzeye erişebilir.

Bozukluk	pH	H	Primer Değişiklik	Kompansatuvar Yanıt
Metabolik Asidoz	↓	↑	↓ (HCO ₃)	↓ pCO ₂
Respiratuvar Asidoz	↓	↑	↑ pCO ₂	↑ (HCO ₃)
Metabolik Alkaloz	↑	↓	↑ (HCO ₃)	↑ pCO ₂
Respiratuvar Alkaloz	↑	↓	↓ pCO ₂	↓ (HCO ₃)

Asidoz ve Alkalozun Olumsuz Etkileri

- ▶ Asidemi ve alkalemi birçok sistemi olumsuz etkiler.
- ▶ Metabolik asidoz, temel olarak üç organ sisteminde önemli olumsuz etkilere yol açabilir:

1-Kardiyovasküler Sisteme Etkileri

- ▶ Metabolik asidoz periferik arter tonusu azalmasına ve vazodilatasyona yol açar.
- ▶ Aşırı vazodilatasyona bağlı hipotansiyon ve ciddi durumlarda şok tablosuna eğilim olur.
- ▶ Arteriyel pH 7.20'nin altına indikçe miyokard kontraktilitesi azalır.
- ▶ Hiperpotasemiye bağlı EKG değişiklikleri, ventriküler ve atriyal aritmiler gelişebilir
- ▶ Ciddi asidoz varlığında uygun olmayan sıvı replasmanı yapılması kolaylıkla akut akciğer ödemi tablosu oluşumuna neden olabilir.

2-Solunum Sistemine Etkileri

- ▶ Metabolik asidozda sıklıkla karşılaşılan bulgu, solunum derinliğinin ve sıklığının artmasıdır (Kussmaul solunumu).
- ▶ Bunun nedeni kan pH'sındaki düşmenin, solunum merkezini uyarması ve bu uyarı etkisiyle PCO_2 azaltılarak pH'nın dengelenmeye çalışılmasıdır (akciğer kompensasyonu).

3-Santral Sinir Sisteme Etkileri

- ▶ Metabolik asidozda, letarji ve hafif stupordan komaya kadar giden bilinç bozuklukları görülebilir.
- ▶ Asidoz derinleştikçe bulantı ve kusma tabloya eklenir.

Metabolik alkalozun olumsuz etkileri

- ▶ Metabolik alkaloz varlığında, birçok enzim ve proteinin fonksiyonları bozulabilmektedir.
- ▶ Ağır metabolik alkalozda ölüm oranı yüksektir.
- ▶ Ağır alkalemi çeşitli kardiyak aritmilere neden olabilir. Alkalozla bağlı gelişen aritmiler, anti-aritmik ilaçlara dirençlidir, alkalozun düzeltilmesi ile tedaviye yanıt alınır.
- ▶ Alkaloz serebral vazokonstriksiyona neden olur. Serebral kan akımı azalır.
- ▶ Alkaloz çok ağır ise bilinç bozukluğu, parestezi, konvülsiyon, larenks spazmı gibi nörolojik bulgular gelişir.
- ▶ Alkalozda iyonize kalsiyumun azalması ve hipopotasemi nöral irritabiliteyi arttırır.

Asit-baz denge bozukluklarında genel yaklaşım

- ✓ Kapsamlı anamnez alınması ve fizik muayene yapılmasıdır.

Hastanın anamnezi ve fizik muayene bulgularına göre ne tür asit-baz bozukluğu olabileceği düşünölmeli ve daha sonra laboratuvar bulguları ile tanı kesinleştirilmelidir.

Asit-baz denge bozukluklarında genel yaklaşım

- ✓ Arteryal kan gazında pH ve PaCO₂ ile serumda biyokimyasal değerlerin (glukoz, üre, kreatinin, potasyum, sodyum, klor, kalsiyum, magnezyum, laktik asit, osmolarite) saptanmasıdır.

Asit-baz denge bozukluklarında genel yaklaşım

- ✓ Primer asit-baz denge bozukluğu tipinin saptanması
Hasta, $\text{pH} < 7.35$ ise asidozda, $\text{pH} > 7.45$ ise alkalozdadır.
- ▶ Plazma HCO_3^- düzeyinde değişiklik öncelikli ise metabolik bozukluk söz konusudur. Metabolik asidozda HCO_3^- düşer, alkalozda HCO_3^- yükselir.
- ▶ PaCO_2 düzeyinde değişiklik öncelikli ise respiratuar bozukluk vardır. Respiratuar asidozda PaCO_2 yükselir, alkalozda PaCO_2 düşer.

Asit-baz denge bozukluklarında genel yaklaşım

- ✓ Anyon açığının hesaplanması:
- ▶ Serumda katyonların toplamı, anyonların toplamına eşit olmalıdır.
- ▶ Serum katyonları sodyum, kalsiyum, potasyum ve magnezyumdur.
- ▶ Serum anyonları klor, bikarbonat ve birçok ölçülemeyen anyonlardır (fosfat, sulfat, organik asitler ve protein).
- ▶ Anyon açığı, ölçülemeyen anyonlar ve ölçülemeyen katyonlar arasındaki farkı yansıtır.
- ▶ Anyon gap = $\text{Na}^+ - (\text{Cl}^- + \text{HCO}_3^-)$ denklemi ile hesaplanır.
- ▶ Normal değer = 8-12 mEq/L düzeyindedir.

İlaçlarla Kompansasyon

- ▶ Asidozda, ağız yolu ile bikarbonat verilir.
Intravasküler olarak, Na-laktat, Na-glukonat verilir
- ▶ Alkalozda oral yolla amonyum klorür verilir.
Amonyum, karaciğerde üreye çevrilir, klor protonlanır, HCl olur ve vücut sıvılarına tamponlanır.

KAYNAKLAR

- ▶ Lippincott's Biochemistry, 5th Edition
- ▶ Harper's Illustrated Biochemistry, 28th Edition